

BUDUJĄCA OPOWIEŚĆ O TOBICIE

(Księga Tobiasza)

Tytułowy bohater Księgi Tobiasza

Tytuł Księgi Tobiasza pochodzi od imienia głównego bohatera, Izraelity, pochodzącego z plemienia Neftalego, które zamieszkiwało północną część Kanaanu. Prawdopodobnie oryginał księgi był napisany w języku aramejskim, na co wskazują znalezione w Qumran fragmenty tego opowiadania. Niewykluczone również, jak utrzymują inni uczeni, że księga mogła powstać w języku hebrajskim lub greckim. Tak czy inaczej księga ta dotarła do nas w języku greckim, gdzie tytułowy bohater nosi imię Tobit, dlatego nazywa się ją również Księgą Tobita. Imię Tobiasz, które w wersji hebrajskiej oznacza „Jahwe jest dobry”, nosi drugi bohater tej księgi, który jest synem tytułowego Tobita. Przekład łaciński (Wulgata) nadał to imię ojcu, wyniku czego, zarówno ojciec, jak i syn noszą to samo imię – Tobiasz. Księga Tobiasza należy do tak zwanych ksiąg deuterokanonicznych. Żydzi pominieli tę księgę w kanonie swoich pism biblijnych, a katolicy w oparciu o tradycję starożytnego Kościoła umieszczają ją w ramach przyjętego kanonu. Księga Tobiasza przekazuje pouczające opowieści, którym za tło posłużyła deportacja asyryjska (druga połowa VIII w. przed Chr.). W trakcie agresji Asyrii na Królestwo Północne (Izrael) plemię Neftalego, z którego pochodził Tobit, zostało deportowane do Niniwy, stolicy asyryjskiego imperium. Główny bohater księgi Tobit (albo Tobiasz senior) jest ukazany jako wzór człowieka żyjącego zgodnie z nakazami Boga, przestrzegając wiernie przepisów Prawa Mojżeszowego, bez względu na miejsce zamieszkania czy zmieniające się okoliczności życiowe. Był wierny Bogu, kiedy mieszkał w swojej ojczyźnie, w oddzielnym od Judy Królestwie Północnym, i pozostał Mu wierny również podczas deportacji asyryjskiej, przebywając w kraju pogańskim. Religijna postawa sprawiedliwego Tobita wyrażała się między innymi w pełnieniu takich uczynków miłosierdzia, jak rozdawanie jałmużny (por. Tb 1,3), czy grzebanie zmarłych (por. Tb 1,18-19; 2,7-8). Jest on człowiekiem, który przestrzega przykazań i zachowuje żydowskie święta religijne. To, co wyróżnia Tobita i czyni z niego człowieka godnego naśladowania to jego wierność i zaufanie Bogu bez względu na różne doświadczenia życiowe, które na niego spadają.

Cierpienie sprawiedliwych próbą wierności Bogu

Aby lepiej zrozumieć przesłanie Księgi Tobiasza, trzeba dodać, że jej autor opowiada o losie dwóch rodzin izraelskich, deportowanych do Asyrii, a mianowicie o rodzinie Tobita i Raguela. Jak już wiemy, rodzina Tobita przebywała w Niniwie, stolicy Asyrii, a nieszczęściem, jakie spadło na pobożnego Tobita, była utrata wzroku. Jego los czyniło jeszcze dotkliwszym niezrozumienie najbliższych, nawet ze strony własnej żony, która wzgardą zareagowała na problem niezasłużonego cierpienia. Paralelnie do wydarzeń z życia Tobita, autor opowiada o losach rodziny Raguela, mieszkającego w Ekbatanie, starożytnej stolicy Medii. W tym przypadku osobą, która przeżywała ciężkie

chwile, była Sara, córka Raguela. W jej życiu działy się dziwne rzeczy. Sara straciła po kolei siedmiu mężów, których życia pozbawił zły demon. Także ona doświadczyła, będąc w tym trudnym położeniu, braku zrozumienia. Kobiety z jej otoczenia oskarżały ją o dokonanie tych zabójstw. W dalszym ciągu opowiadania, autor ukazuje nam, w jaki sposób zachowywało się tych dwojga dotkniętych niezasłużonym cierpieniem. Okazuje się, że zarówno Tobit, jak i Sara uciekali się do modlitwy. Ich prośby zostały wysłuchane przez Boga, który posłał im dla ocalenia anioła Rafała. Imię niebieskiego posłańca po hebrajsku brzmi „Rafael”, co oznacza „Bóg leczy”. Od tego momentu Księga Tobiasza ukazuje działającego za pośrednictwem swojego anioła Boga. Rafael najpierw towarzyszy synowi Tobita, Tobiaszowi w wyprawie do Medii, zabiegając o odebranie zdeponowanych tam przez ojca pieniędzy. W czasie drogi Rafael doradzał Tobiaszowi, aby starał się o rękę Sary, gdyż jak się później okaże, jest on najbliższym krewnym, który może przerwać spadający na Sarę łańcuch nieszczęść, poślubiając ją. Dalej księga mówi, jak to Sara została uwolniona od demona za pomocą leku przygotowanego z wnętrzości drapieżnej ryby, którą złowił Rafael, ratując w ten sposób życie Tobiaszowi kąpiącemu się w rzece Tygrys. Kiedy Tobiasz wrócił do Niniwy, również jego ojciec został uleczony ze swej ślepoty przy pomocy rybiej żółci. Następnie Tobiasz przedstawił ojcu swoją żonę, po czym odbyła się uczta weselna. Po zakończeniu tych uroczystości, kiedy nadszedł czas pożegnania niebieskiego posłańca, Rafael ujawnił swoją tożsamość jako anioła Bożego.

Walor dydaktyczny Księgi Tobiasza

Na początku powtórzmy, że Księga Tobiasza, chociaż zawiera pewne dane historyczne o życiu wygnańców izraelskich w imperium asyryjskim, to jednak jej zasadnicze przesłanie ma charakter teologiczno - moralny. Jest to utwór dydaktyczny, a więc przedstawione w nim wydarzenia z życia dwóch rodzin izraelskich służą przekazaniu pouczeń moralnych. Pierwszoplanowym bohaterem utworu jest sam Bóg działający w sposób wolny i sprawiedliwy, który nagradza karze, ale przede wszystkim jest Bogiem miłosiernym. Jednym z centralnych wątków księgi, z którym muszą zmierzyć się główne postacie, jest myśl o Bożej odpłacie za wierność lub niewierność człowieka. Cierpienia głównych bohaterów, Tobita i Sary, były niezasłużone, podobnie jak cierpienie Hioba. Księga Tobiasza uczy nas, że cierpienie, które Bóg dopuszcza na człowieka, nie jest karą, ale ma charakter próby. Ludzie sprawiedliwi w czasie tej próby są wspomagani przez Boga, a za swoją wierność zostają przez Niego nagrodzeni szczęśliwym życiem. Księga ta podkreśla również wielką rolę modlitwy sprawiedliwych, na którą Bóg reaguje. Ciekawym wątkiem Księgi Tobiasza są zawarte w niej nauki na temat małżeństwa i rodziny. W utworze tym została podkreślona trwałość więzi małżeńskich mimo różnych trudów życia, a także w sposób wzruszający ukazano wzajemną miłość oraz troskę rodziców i dzieci. Z Księgi Tobiasza dowiadujemy się również o nadprzyrodzonym charakterze i pochodzeniu Rafała, jednego z siedmiu aniołów stojących przed tronem Boga. Autor poucza nas, że anioł jest stróżem człowieka, wstawia się za nim do Boga, a także towarzyszy mu na wszystkich ścieżkach życia.